

Verslag thema tafel Energie

25 mei 2009, Seats 2 Meet Utrecht

Aanwezigen: zie bijlage 1

1. Welkom en toelichting programma

Bowine Wijffels heet namens het Programmabureau NME alle aanwezigen van harte welkom. Als voorzitter van de bijeenkomst legt ze de doelen van de dag uit:

- de deelnemers informeren over de NME nota en de activiteiten van het Programmabureau NME.
- verdiepen van het thema Energie, wat zijn mogelijke subthema's en onderwerpen.
- inventariseren (wat is er al? wat zijn kansen voor arrangementen)

2. Toelichting op arrangementen

Marieke van der Werf (Programmamanager) en Bowine Wijffels (Procesmanager) lichten aan de hand van een Powerpointpresentatie (zie bijlage) de opdracht en werkwijze van het Programmabureau NME toe.

De opdracht van het Programmabureau is het versterken van NME in Nederland, m.n. het versterken van de maatschappelijke vraag staat daarbij centraal. Vernieuwing is een belangrijk uitgangspunt, hier wordt aan gewerkt aan de hand van vijf speerpunten:

- gezamenlijke agenda
- vraaggestuurd werken
- jeugd en jongeren centraal
- denken en doen
- bestuurlijke samenwerking.

Rond drie door de Regiegroep gekozen thema's - Groen, Energie en Water – zullen lokale arrangementen worden gestimuleerd. Een arrangement is een samenwerking rond een bepaald thema waarmee de werking van NME wordt versterkt.

Bestuurlijke partijen, aanbieders, eindgebruikers en vernieuwers werken hierin samen. Iedere partij brengt iets in en heeft zijn eigen belang; het is de kunst die belangen van elkaar zo samen te brengen dat ze elkaar versterken. Belangen mogen nog steeds wel verschillend zijn.

Bowine laat twee voorbeelden zien van een mogelijk arrangement rond energie. Voor de voorlopige criteria waar een arrangement aan moet voldoen om in aanmerking te komen voor cofinanciering van het Programmabureau NME, zie bijgevoegde Powerpoint.

Via nme@sinternovem.nl kunnen plekken waar energie zit op het thema worden doorgegeven. Voor nadere informatie zie ook www.sinternovem.nl/nme.

3. Vragen en opmerkingen

Vanuit de deelnemers wordt een aantal vragen gesteld en opmerkingen gemaakt.

- Het bereiken van jongeren hoeft niet alleen via scholen te gaan. Er zijn ook andere effectieve kanalen om aan te denken. Vanuit het programmabureau worden scholen gezien als een belangrijk kanaal om jongeren te bereiken, maar zijn buitenschoolse activiteiten ook zeer geschikt voor NME.

- Een van de aanwezigen merkt op dat educatie ergens toe moet leiden en of er een gedeelde visie is waar naar toen? Bowine geeft aan dat we voor het thema Energie die visie gezamenlijk gaan ontwikkelen. Op het hoogste abstractieniveau willen we aansluiten bij het rijksbeleid.
- Een aantal opmerkingen wordt gemaakt over de benaming van de termen van het arrangement, mn. eindgebruikers en vernieuwers/maatschappelijke ontwikkelingen roepen vragen op bij deelnemers. Het programmabureau geeft aan de termen kritisch tegen het licht te houden omdat duidelijk is dat de termen soms voor verwarring zorgen.
- Ten aanzien van het onderwijs geven de aanwezigen aan dat voor het vinden van de onderwijskundige vraag gerelateerd aan NME het belangrijk is om aan te sluiten bij bestaande thema's in het onderwijs en dat de rol van de docent zeer belangrijk is. Hij of zij is het uiteindelijk die het contact met de leerling aangaat.
- Er wordt gevraagd hoe de lokale arrangementen gaan leiden tot versterking van NME? Belangrijk hierbij is dat er een betere fit ontstaat tussen belangen van de verschillende partijen die betrokken zijn bij NME. En bestuurlijk commitment moet leiden tot betere aansluiting bij lokaal beleid en continuering (financieel).

Er worden een aantal projecten genoemd:

- Rondom binnenklimaat → energieke scholen.
- Energiebesparing bij scholen in eigendom van gemeenten.
- Bij ROC's is energie een grote kostenpost. Door de koppeling van energiebesparing met de Lumpsum zijn er veel mogelijkheden.
- Wet Milieubeheer → maatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen moet je als school uitvoeren.

Hierna geeft Bowine een aantal voorbeelden van arrangementen, zie bijlage. Opmerkingen hierbij vanuit de deelnemers:

- Een diepte investering in NME is anders dan NME als instrument om doelen te halen (emancipatoir vs. instrumenteel). Van belang is om onderscheid tussen deze twee te maken. Concrete maatregelen geven mogelijkheid tot educatieve activiteiten maar is wel van een andere insteek dan een diepte-investering.
- Men geeft aan dat het zeer belangrijk is om aan te sluiten bij waar jongeren mee bezig zijn: Wat zijn de verschillende groepen jongeren die we willen benaderen en haak aan bij hun motivatie zoals Mobiliteit, consumptie. En ga hierover in gesprek met de docent die de leerdoelen voor ogen heeft.
- Wat doen we met cradle to cradle? Bowine geeft aan dat de aandacht hiervoor via een apart vernieuwingsspoor in gang wordt gezet.
- Wat is de rol van het bedrijfsleven? Kunnen zeker een rol hebben in het arrangement.

Er is vervolgens gesproken over de thematiek binnen het thema Energie die van belang is voor NME. Vanuit het Programmabureau zijn een aantal thema's gesuggereerd:

- Energiegebruik
- Mobiliteit en recreatie
- Energietransitie
- Duurzame scholen

Een deel van de aanwezigen kwam met een aantal andere suggesties:

- Energiestromen, bronnen
- Voedsel in relatie tot energie / Productontwikkeling algemeen in relatie tot energie
- Binnenklimaat (scholen)
- Energie in zowel het curriculum als in het gebouwenbeheer
- Energiebesparing (Op scholen maar ook anderszins)
- Wet milieubeheer
- Nieuwe energietechnologieën

Met name het laatste thema sluit goed aan bij de belevingswereld van jongeren.

Marieke benoemt vervolgens de criteria voor de arrangementen. Zie bijlage.

Vragen hierover vanuit de zaal gaan over het dilemma tussen ontwikkelen en opschalen. Wanneer veel geld en tijd in ontwikkeling wordt gestoken is het van belang de opschaling de tijd te geven.

Producten kunnen niet direct worden vrijgegeven in dat geval.

Van de andere kant is openbaarheid van kennis en producten van belang. Creative commons kan hier wellicht uitkomst bieden

4. Werken in subgroepen

De groep gaat uiteen in twee subgroepen: In één groep wordt geoefend met het arrangementsdenken adhv een project in Amsterdam. De andere groep gaat met name in op vraaggericht werken.

Groep arrangementsdenken

Deze subgroep besprak een (mogelijk) arrangement uit Amsterdam waarbij de gemeente burgers wil betrekken, bijv. bij de activiteiten rond klimaatneutrale stad en luchtverontreiniging. In vertaling naar het handelingsperspectief voor de doelgroep ging het om de vraag hoe je jongeren voorbereidt op nieuwe technologieën. Dit thema is in ieder geval aansprekend voor jongeren. Opgemerkt wordt dat het van belang is te denken aan de verschillende niveaus van onderwijs en verschillende soorten jongeren. Cocreatie en crowdsourcen kunnen hier een goede rol bij spelen. Het uiteindelijke eindproduct moet duidelijk zijn en het is belangrijk om emotie een rol te laten spelen.

Groep vraaggericht

In deze subgroep is gesproken over vraaggericht werken: Wie of wat moet de vraag stellen? Een aantal deelnemers vinden het belangrijk te starten bij de beleidsvraag. Hiermee ga je dan naar de eindgebruikers. Anderen hebben hier andere ideeën over. Voor hen is het de crux om de eindgebruikers zo te ondersteunen dat ze werken aan maatschappelijke vragen. Ook nog opgemerkt over het onderwerp vraaggericht werken:

- Vragen zoeken bij scholen is een interactief proces.
- Ga op zoek naar een probleem, dit manifesteerd zich wellicht anders dan een NME-vraag.
- Het verbinden van belangen van verschillende spelers is een belangrijke stap in het versterken van de NME.

Het tweede onderwerp dat in de subgroep is besproken is: Wat verwachten jullie van het programmabureau? De volgende opmerkingen zijn hierbij gemaakt:

- Opschalen ja, maar ook aandacht hebben voor witte vlekken.
- Willen wij leerkrachtvervangende projecten stimuleren of moeten de docenten zelf op een gegeven moment NME gaan geven.
- Het programmabureau moet NME-ers trainen om te kunnen makelen-schakelen en een proces te kunnen begeleiden.
- Verankeren in de basis; in de leerboeken en met OCW.
- Pas op voor pilots. Maar kies voor een paar grote arrangementen met partijen die de continuïteit kunnen waarborgen. Desnoods wat minder ambitieus!
- Hou het eenvoudig. Gebruik de kleine partijen ook goed.

5. Vervolgproces

Marieke van de Werf licht toe dat we om tot vernieuwing te komen zo min mogelijk moeten duwen en trekken, maar moeten meeliften op de energie die er is. Het Programmabureau NME gaat niet aan één project geld geven, maar aan gemeenten die alle losse initiatieven inpassen in een of meerdere arrangementen binnen de thema's groen, water en energie. Voor de provincies ziet het Programmabureau NME een belangrijke rol op het gebied van de infrastructuur, bij het faciliteren van NME-voorzieningen.

Het Programmabureau NME zal ook een pot vrijhouden voor de 'parreltjes' zodat kansrijke initiatieven die niet volledig aan het arrangementsdenken voldoen (bijvoorbeeld maar twee partijen betrokken) ook gefinancierd kunnen worden. De criteria hiervoor moeten nog verder worden uitgedacht.

Bowine Wijffels bedankt iedereen voor de enthousiaste deelname.

[Ideeën voor arrangementen op het thema energie kunnen worden aangemeld via nme@senternovem.nl.](mailto:nme@senternovem.nl)

Bijlage 1: Deelnemers

organisatie

ANMEC
 Studenten voor morgen
 Stichting Natuur en Milieu
 Opeduca
 Swilion
 Vereniging Klimaatverbond
 Nederland
 SOM
 Stichting Collusie
 Gemeente Dordrecht /GDO
 Ministerie van VROM
 APS
 Hiteq
 Jongeren Milieu Actief
 Milieu Centraal
 De Kleine Aarde
 SME Advies
 Provincie Zuid-Holland
 Young Works
 St. de Nationale DenkTank
 IVN
 Marnix Academie
 Koning Willem I College
 Oberon
 Ecofys
 SenterNovem
 SenterNovem
 SenterNovem
 SenterNovem

naam

Margot Alting
 Christopher Baan
 Jan Dirx
 Jos Eussen
 Michèl van der Feen

 Ike de Haan
 Merten Hinsenveld
 Patrick van der Hofstad
 Henk Klein
 Rien Bout
 Henk Lindeman
 Daan Maatman
 Zoe van Mansveld
 Puk van Meegeren
 Martijn Messing
 Hak van Nispen
 Peter de Roode
 Yvonne van Sark
 Rolf Schreuder
 Rixt Smit
 Gerben de Vries
 Rob de Vrind
 Walter de Wit
 Michiel van der Vight
 Marieke van Werf
 Bowine Wijffels
 Machtelijl Brummel
 Arjan Klopstra